

راهکارهای نوین توسعه اقتصادی و سیاسی (بررسی شاخص‌های

اقتصاد سیاسی توسعه در قرن ۲۱)

مهدي مسعودي آشتياني^۱

چکیده

مهمترین مسئله کشورهای در حال توسعه در مدل‌سازی‌ها، ملاک قرار دادن کشورهای توسعه‌یافته است که با چالش‌های کنونی قرن ۲۱ و مشکلات کشورهای توسعه‌یافته مهمترین چالش پیش‌رو شده است. برای چند دهه، بسیاری از مردم تنها انتخابی که در نظام توسعه داشتند نظام سوسیالیسم دولتی و یا سرمایه‌داری شرکتی بوده است. مقاله حاضر تلاش می‌کند که به طور ریشه‌ای گفتمان ملی در مورد آینده را به دور از بحث‌های سیاسی ساختار، تغییر را ایجاد کند چرا که معتقد است تغییرات کنونی هیچ روند قابل توجهی را تغییر نمی‌دهد و معتقد است که به سمت آگاهی برود که آنچه باید تغییر یابد ماهیت خود سیستم اقتصاد سیاسی در ساختار کشورهای در حال توسعه است. بنابر تحقیقات انجام شده در کشورهای در حال توسعه به طور پیوسته مجموعه‌ای از نهادهایی جهت بررسی مسیرهای توسعه در سطح کشورهای در حال توسعه و در سراسر جهان، همراه با یک تحول از ایده‌های جدید در حال تلاش و ایجاد مدل‌های نو و مسیرهای بروز شده هستند. زمان آن است که با قاطعیت در مورد آنچه مورد نیاز است برای مقابله با مشکلات سیستمیک که کشورهای در حال توسعه و حتی کشورهای توسعه‌یافته با آن مواجه است فکر کنیم. زمان آن است گزینه‌های واقعی و مدل‌های جدید سیستم جدید توسعه‌کاویش کنیم. زمان بحث درباره اینکه اگر به یک مکان و مسیر بسیار متفاوت توسعه برویم، باید بپرسیم که چه خواهد شد؟ آیا نتایج توسعه واقعاً پایدار، عادلانه، و دموکراتیک خواهد بود؟ و آیا واقعاً متداول خواهند شد؟

واژگان کلیدی: توسعه اقتصادی، توسعه سیاسی، شاخص‌های اقتصاد، کشورهای در حال توسعه.

^۱ دانشجوی دکتری علوم سیاسی گرایش اندیشه سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان

مقدمه

بیش از یک میلیارد نفر از مردم جهان در شرایط کنونی در فقر مطلق بسر می‌برند. می‌توان گفت جهان در حال توسعه در شرایط کنونی، تصویری بسیار در هم آمیخته را به نمایش می‌گذارد. در این تصویر، رشد بسیار سریع و کاهش فقر در بخش عمده آسیا، رشد پایین یا منفی درآمد سرانه در زیر صحرای آفریقا و افزایش فقر و نوسانات بالای اقتصادی در آمریکای لاتین به همراه رکود گسترده در شمال آفریقا و خاورمیانه نمایان است. این در حالی است که اکثر کشورهای منطقه اخیر منابع فراوانی را در اختیار دارند (ساعی(الف)، ۱۳۹۳: ۳۴).

جهانی‌شدن که اکنون به یکی از رایج‌ترین واژه‌ها در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و بسیاری از عرصه‌های دیگر تبدیل شده است، نخست در نیمه دهه ۱۹۷۰ وارد حوزه روزنامه‌نگاری شد. بعد از آن واژه به سرعت بر سر زبان‌ها افتاد و به همه مجامع از دانشگاهی گرفته تا گفتگوهای روزمره مردم کشیده شد (ساعی(ب)، ۱۳۹۵: ۴۵). جهانی‌شدن با پیدایش نظام سرمایه‌داری و نهادهای تجدد در اروپا سرعت بی‌سابقه گرفت. سرمایه‌داری اروپا ابعاد تازه‌ای به روند بشری جهانی‌شدن داد. جهانی‌شدن از دهه ۱۹۷۰ چنان رشد و شتابی گرفت که همگان به اهمیت آن پی بردند و جایگاه متمایز آن را به رسمیت شناختند. از این پس، آنچه که شاید در تاریخ بشری امری ناخودآگاه بود به امری خودآگاه تبدیل شد. جهانی‌شدن در رایج‌ترین معنا به فرایندی اشاره دارد که در آن مناسبات اقتصادی تا حد ممکن از محدودیت‌های سرزمینی و کنترل دولت‌های ملی خارج می‌شود و در جهت یک بازار جهانی پیش می‌رود.

جهانی‌شدن در گسترده‌ترین معنا یعنی آنکه جهان به سمتی حرکت می‌کند که سرانجام به مکان واحدی فراتر از تمام مرزهای اقتصادی و فرهنگی تبدیل شود. جهانی‌شدن در این معنا اساساً به معنای تبدیل شدن جهان به یک بازار واحد است. این امر مستلزم آن است که موانع موجود بر سر راه حرکت کالا، سرمایه و پول (و در شکل ایده‌آلی نیروی کار) از کشوری به کشور دیگر، تا اندازه ممکن کنار زده و در شکل مطلوب به کلی برداشته شوند. می‌دانیم که کشورها یا به عبارت دیگر دولت‌های ملی بنا به مصالح سرزمینی و ملت خود ورود و خروج کالا، سرمایه و پول را کنترل و تابع قوانین محدود کننده‌ای می‌کنند. اهمیت یافتن اینگونه مصالح و ملاحظات است که کشورها، از جمله کشورهای توسعه‌نیافته را به وضع محدودیت در حرکت کالا، سرمایه و پول برمی‌انگیزاند. در عالم نظر، اگر همه کشورها چنین محدودیت‌هایی را از مرزهای اقتصادی خود بردارند، آنگاه یک بازار کاملاً واحد جهانی پدید خواهد آمد و این امری است که دلخواه نظریه‌پردازان لیبرال است (Dicken, 2003: 3).

کشورهای در حال توسعه و تا حدودی کشورهای توسعه‌یافته در قرن ۲۱ با یک بحران نظام‌مند مواجه هستند، به سادگی مشکلات سیاسی و اقتصادی آنها قابل حل نیست اقتصاد اکثر این کشورها در قرن حاضر راکد و یا رو به رکود است. نظام سیاسی اکثر این دست کشورها به بن‌بست فکری خورده است. ساختار و نظام انجمن‌ها و سندیکاهای عمومی در این قبیل کشورها در حال زوال و انحطاط هستند. زندگی میلیون‌ها نفر به خاطر دردهای اقتصادی و اجتماعی به خطر افتاده است. خشونت در میان افراد این

زیست محیطی بسیار کم شده است و مورد توجه وال استریت نشین‌ها کمتر قرار گرفته است (Ibid, 3). تعداد فزاینده‌ای از آمریکایی‌ها شروع به سوال‌های بیشتری حتی سوالات نافذ در مورد مسیری که کشورشان در پیش دارد کرده‌اند. واشنگتن شکاف برداشته است تصمیمات جدی برای برخورد با مشکلات نمی‌تواند وجود داشته باشد. ژست‌ها و خودنمایی‌ها امواج رادیو و تلویزیون را اشغال کرده است. سیاست و سیاست‌گذاران این کشور توسعه‌یافته مورد مثال ما دیگر حتی تلاشی برای مقابله با مسائلی که بیشترین اهمیت را دارد نمی‌کند. مثال فوق که نمونه از وضعیت بسیار اسفبار در کشور آمریکا که کشوری توسعه‌یافته است خود نمونه از وضعیت در جهان امروز است این وضعیت در کشورهای در حال توسعه بسیار فاجعه‌بارتر است و اصلاً شاید قابل وصف نباشد (World Bank, 1980).

به زعم ما اقتصاد سیاسی یک سیستم است و سیستم امروز متأسفانه برای رفع نیازهای اساسی برنامه‌ریزی نمی‌شود، بلکه برای اولویت‌بندی تولید سود شرکت‌ها، رشد تولید ناخالص داخلی و طرح‌ریزی قدرت ملی است. این یعنی اینکه اگر ما در مورد پرداختن به چالش‌های پیش‌رو جدی هستیم، ما باید فکر کنیم و سپس یک سیستم جدید اقتصاد سیاسی را بسازیم. مشکلات نظام‌مند و سیستماتیک نیازمند راه‌حل‌های نظام‌مند و سیستماتیک است (هتته، ۱۳۹۲: ۱۴۵). زمان آن رسیده است که با قاطعیت در مورد آنچه مورد نیاز است برای مقابله با مشکلات نظام‌مند که کشورهای جهان سوم و کشورهای توسعه‌یافته با آن مواجه است بیاندیشیم. زمان آن است که یک گفتگوی جدی به

جوامع در حال توسعه روبه افزایش است، و در این جوامع و ملت‌ها خشونت در حال همه‌گیر شدن است. آزادی‌های مدنی در جوامع در حال توسعه یا جهان سوم به تعبیری در حال نابودی است. تعداد بالایی از شهروندان کشورهای جهان سومی در زندان می‌مانند. بیکاری، نابرابری و غارت زیست محیطی روز به روز تعمیق می‌یابد. با بی‌توجهی کشورهای جهان سوم به مسائل زیست محیطی کره زمین تغییرات آب و هوایی تهدید می‌شود. نسلی از جوانان انتظار اوضاع بدتر نسبت به اوضاع پدر و مادر خود دارند. لذا ایده واقعی ایجاد یک جامعه مشارکتی مراقبت مسئولانه از درک مشترک پژمرده شده است. البته این پژمردگی فقط در کشورهای جهان سوم نمی‌باشد بلکه گریبان برخی کشورهای توسعه‌یافته را نیز گرفته است پس باید به سوی یک طرح نو و مدلی جدید از توسعه رفت (Alperovitz, 2015: 14).

استراتژی‌های سنتی توسعه دستیابی به نتایج عادلانه و پایدار اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی واقعاً دیگر کارا نیستند. نابرابری‌های درآمد و ثروت در کل جهان شدید شده‌اند. دولت‌ها در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه دیگر ظرفیت کافی برای استفاده از مالیات تصاعدی برای رسیدن به اهداف حقوق صاحبان سهام و یا برای تنظیم شرکت‌ها به طور موثر ندارند. البته انتشار دی‌اکسید کربن در قلمرو کشورهای مختلف خود در فضای اقتصاد و سیاست تأثیر بسزایی در تصمیمات خواهد داشت و اهمیت ویژه‌ای دارد و باید به آن توجه ویژه شود و در تصمیم‌گیری‌های اخیر که تحت تأثیر شرکت‌های بزرگ تأثیرگذار در سیاست‌گذاران دولتی کشورها هستند اکثراً نقش عوامل

ناتوانی سیاست‌های سنتی و سیاست‌گذاران برای مقابله با چالش‌های اساسی جوامع مختلف در سراسر کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه و در سراسر جهان دامن زده است و به وضوح قابل درک است. چنین روش‌هایی نمی‌تواند ادعا کند تمام پاسخ‌ها را ارائه می‌دهد. اما تعدادی از مدل‌های اکتشافی پیش از این طرح شده بودند که بر تغییرات اساسی در نهادهای سیاسی-اقتصادی اصولی تأکید می‌کنند. کار مهمی در عرصه‌های مرتبط انجام شده است: در ساختار سیاسی و سیاسی نهادی و آینده سیستم‌های پارلمانی و غیرپارلمانی؛ در مورد تأثیر مدل‌های منطقه‌ای مقیاس‌های مختلف در نهادهای دموکراتیک و فعالیت؛ در ترتیبات رأی‌گیری جدید است که از حقوق و منافع جوامع اقلیت بهتر حفاظت می‌کرده و شاید می‌کنند؛ و خیلی‌های دیگر هستند که مورد حفاظت هستند. جایگزین‌های دقیق و پیچیده در حال توسعه که می‌تواند در طول زمان تصفیه شده یک پیش‌نیاز می‌تواند باشد اگر ما بحث جدی و گسترده در اطراف یک منوی گسترده‌تر از امکانات نهادی برای توسعه آینده نسبت به گزینه‌های محدود مورد بحث برانگیزیم.

نیاز به یک مداخله عمده در بحث ملی به طور فزاینده آشکار است. حتی در زمان بحران اقتصادی، تمایل کمی در میان سازمان‌های مترقی سنتی برای بحث در مورد استراتژی‌های تغییر سیستم بوده است. بسیاری از سازمان‌ها و نهادها در جوامع مختلف بیشتر وقت خود را صرف تلاش برای خاموش کردن آتش‌سوزی در کشورها می‌کنند و ظرفیت کمی برای عقب کشیدن دارند و مسائل استراتژیک عمیق‌تر را در نظر می‌گیرند. به ویژه اگر آنها

صورت محلی، در سراسر جهان و در تمام سطوح در مورد جایگزین‌های واقعی آغاز کنیم. زمان توسعه متفکرانه، پاسخ‌های سیستم‌ساز به چالش‌های تهدید کننده سیستم رسیده است (World Bank, 2006).

ما باور داریم که زمان آن رسیده که مداخله استراتژیک مهمی در زندگی عمومی با هدف قرار دادن مسئله سیستم بر روی نقشه و تسریع یک بحث عمومی در محدوده گسترده‌ای در مورد جایگزین نظام‌مند واقعی داشته باشیم. خبر خوب این است که ناتوانی سیاست سنتی و سیاست‌ها برای مقابله با چالش‌های اساسی به مقدار قابل توجهی از آزمایش در جوامع در سراسر ایالات متحده و در سراسر جهان دامن زده است. بدون اطلاع بسیاری، هزاران تلاش در این کره خاکی و در جوامع مختلف در حال توسعه یافتن در راستای مسائل توسعه است. هزاران نفر از تعاونی‌ها، شرکت‌های متعلق به کارگران، بنگاه‌های محلی و بسیاری تلاش‌های کمتر شناخته شده شهری، ایالتی و منطقه‌ای وجود دارد. حتی کارشناسانی بر روی این مسائل کار می‌کنند که به ندرت درک گسترده‌ای از فعالیت دارند. بنیادهای عملی و سیاسی تأسیس شده‌اند که اساس محکمی برای توسعه آینده کشورها ارائه می‌دهند (Gustave, 2015: 7). مطبوعات و رسانه‌ها البته، بسیار کم این موضوع را پوشش می‌دهند. بسیاری از پروژه‌ها، ایده‌ها، و تلاش‌های تحقیقاتی به آرامی کشش و توجه ملی کمی به دست آورده‌اند. اما در پی بحران‌های مالی جهانی، آنها گسترش یافته‌اند و مقدار شگفت‌آوری پشتیبانی کسب کردند و نه تنها در میان طرفداران چپ‌اند.

نسل‌های جوان را تسخیر کند و تمایل آنان را برای التیام جهان هدایت کند (باران، ۱۳۵۹: ۱۲۰).

تلاش این مقاله برای قرار دادن «مسئله سیستم توسعه» بصورت یک مشکل پایدار و محکم روی میز می‌تواند بر تعدادی از سوابق گذشته بنا را برای باز کردن بلندپروازانه بحث‌های عمومی بنا نهد. جنبش حقوق مدنی، جنبش محیط زیست، جنبش فمینیستی و جنبش حقوق، همه کاملاً تغییر هر دو جهت فعال سیاسی و دانشگاهی - توسعه استراتژی‌ها و عمل جدید به عنوان برنامه تغییر سرآغازی برای شروع و تحت تأثیر قرارداد علمی، سازمانی و تأثیر در دیگر تصمیم‌گیری‌های مهم جوامع می‌باشد (Addison, 2003: 27).

ما به دنبال یک بحث دوراندیشانه هستیم، خارج از آنچه که حتی ایده‌های بیشتر توسعه‌یافته و طرح‌ها ممکن است داشته باشند. در نهایت، مدل‌های سیستم جایگزین تنها یک تأثیر خواهند داشت اگر به آنها فرصت پخش عمومی داده شود. سوابق ناقص برای ترکیب چنین بحث‌های عمومی دوراندیشانه مشتمل بر گزارش سال ۱۹۷۲ باشگاه رم، محدودیت‌های رشد و همچنین گزارش کمیسیون برون‌تلاان در سال ۱۹۸۷ تعریف توسعه پایدار می‌باشد. از طریق ارتباطات و تلاش رسانه‌ای، از جمله نشریات، کنفرانس‌ها، سمینارهای اینترنتی، گروه‌های مطالعه، فیلم و رسانه‌های اجتماعی، هدف ما ارائه بحث سیستم به مخاطبان گسترده و به طور مستقیم به چالش کشیدن مفهوم جذب کننده‌ای است که همه چیز می‌تواند انجام شود اگر تعامل با فعالان اجتماعی ایجاد شود، و در فضای همکاری با اتحادیه‌های کارگری و گروه‌های دیگر می‌توان

ساخت جنبش و چالش‌های نظریه جاری را در نظر بگیرند. تلاش‌ها برای کنار هم گذاشتن راه‌حل‌ها برای چالش‌های امروز معمولاً به ترتیبات نهادی مشابه و شیوه‌هایی می‌رسد که در وهله اول با مشکلاتی منجر می‌شود.

جنبش‌های جدید به دنبال یک اقتصاد تعاونی، مراقبتی، و جامعه پرورنده است که به لحاظ زیست محیطی پایدار، عادلانه، و به لحاظ اجتماعی مسئولانه است، چیزی که برپایه بازاندیشی و دموکراتیزه کردن ماهیت مالکیت در هر سطح قرار دارد. چنین بحران‌هایی به احتمال زیاد در آینده با نتایج به مراتب دور از دسترس تکرار می‌شود. هنگامی که شکست مالی آینده رخ می‌دهد، تزریق عظیمی از بودجه عمومی ممکن است به فروپاشی و یا تصاحب دوفاکتور موسسات مالی بزرگ منجر شود. بیست کشور قانونی برای ایجاد یک بانک عمومی مانند آنچه که با موفقیت در داکوتای شمالی برای نزدیک به یک قرن فعالیت می‌کند تصویب کرده‌اند.

در کشورهایی که در آن گروه کوچکی از نخبگان سهم عمده‌ای از ثروت تولیدی را کنترل می‌کنند، روش‌های جدید در حال حاضر توجه قابل‌قبولی را به جوانان نشان داده است. این جوانان کسانی هستند که دوران سیاسی بعدی را در کشورها شکل خواهند داد. نظرسنجی‌ها نشان می‌دهد آنها به وضوح آغوش خود را برای مسائل جدید می‌گشایند، هر چه که ممکن است این مسیر سخت باشد. سوسیالیسم، سابقاً یک اصطلاح ممنوعه، در حال حاضر کمی بیشتر از کلمه سرمایه‌داری در میان جوانان مطلوب است. نهادهای غیردولت‌گرا، جامعه‌سازی، تغییر نهاد، استراتژی‌های دموکراتیزه کردن به خوبی می‌تواند تصورات

دموکراسی اقتصادی ارائه کرد. این مدل نقش بازارهای کالاها و خدمات را در حین گسترش دموکراسی به محل کار و حوزه‌های مرتبط امور مالی و سرمایه‌گذاری حفظ می‌کند. به جای مالکیت خصوصی بر ابزار تولید با بازار در سرمایه، نیروی کار، کالاها و خدمات تحت نظام سرمایه‌داری، یا مالکیت دولتی و برنامه‌ریزی در سوسیالیسم، دموکراسی اقتصادی دارای یک ساختار اساسی اقتصادی با شرکت‌هایی با مالکیت اجتماعی و کنترل شده توسط کارگران در یک بازار رقابتی دارد. این مدل در واقع شامل معنای واقعی بازار سرمایه و معنای واقعی بازار کار به معنای معمول را ندارد. اگرچه کارگران، کنترل شغل و محل کار خود را از منابع تولیدی کنترل می‌کنند و به مالکیت جمعی جامعه تبدیل می‌شوند و در نتیجه کنترل اجتماعی بر سرمایه‌گذاری وجود خواهد داشت.

در کتاب دموکراسی در محل کار، درمانی برای سرمایه‌داری (۲۰۱۲) ریچارد ولف اقتصاددان یک مدل مرتبط با شرکت‌هایی با کارگران خودهدایتی را توسعه می‌دهد (WSDS)، تمرکز بر ظرفیت اشکال فعلی شرکت سرمایه‌داری به یک جایگزین برابرتر و مشارکتی از طریق تعمیم «دموکراسی در محل کار» را ارائه می‌دهد.

۲- محلی‌گرایی

با توجه به فشار محدودیت‌های زیست محیطی و نیاز به بازگرداندن مقیاس انسانی به اقتصاد، تعدادی از نویسندگان و سازمان‌ها برای یک مدل اقتصادی مبتنی بر مقیاس کوچک، غیرمتمرکز، بخش زیست‌گرا محور افراد کارآفرینی، کسب و کارهای کوچک، خانواده‌ها را استدلال کرده‌اند.

به دستاوردهای بزرگی رسید و امیدوار به کمک به تجهیز نسل جدیدی از فعالان و روشنفکران با ابزارهایی برای باز کردن بحث بسیار گسترده‌تر درباره آینده کشورها و ایجاد فضای شروع حرکت برای تغییر به عمل هستیم.

مدل‌های نظام‌مند جایگزین و روش‌های توسعه

گفتگو درباره تغییر سیستم توسعه قادر خواهد بود بر پیکره موثر کار موجود و کاری که در حال بررسی است بنیان نهاده شود. محققان در اکثر کشورهای مستقل شروع به کار کرده‌اند، گاهی اوقات در جزئیات قابل توجه، خطوط کلی مدل‌های جامع و یا مدل‌های ناقص گزینه‌های نظام‌مند ایجاد شده‌اند. همه در حال مطالعه و بررسی در خصوص روش‌های جدید و توسعه سیستم می‌باشند جا دارد که این موضوع در کشور ما نیز مورد توجه قرار گیرد (کاستلز، ۱۳۸۰: ۳۴). اگرچه هر کدام ویژگی‌های خاص خود را دارد، این مدل‌های نظام‌مند جایگزین ممکن است به عنوان سقوط در تعدادی از دسته‌های بزرگتر و یا انواع ایده‌آل مورد ادراک قرار گیرند. ولی در هر حال حرکت رو به جلو می‌باشد (ساعی‌الف)، پیشین: ۷۶).

۱- مالکیت کارگری و خودمدیریتی

بسیاری از اندیشمندان مدل‌هایی فرض کرده‌اند که در آن شرکت متعلق به کارگر و یا خود مدیریتی واحد اقتصادی غالب می‌شود، جایگزین شرکت متعلق به بخش خصوصی و شرکت سهامی عام در سرمایه‌داری و دولت مالک صنعت در سوسیالیسم می‌شود.

در کتاب بعد از سرمایه‌داری (۲۰۱۱) دیوید شویکارت آخرین نسخه خود را از یک مدل سیستم دقیق به نام

کورتن در حالت اول به شرکت تجاری عمومی، مسئولیت محدود به عنوان یک شکل شرکت قابل استخراج متضاد با این ارزش‌ها و اصول می‌نگرد، و به دنبال جایگزین کردن آن با شکل‌های بنگاه زندگی به عنوان واحد کسب و کار اساسی در نظام اقتصاد جدید است و در حالت دوم شامل تعاونی‌های مصرف، شرکت‌های متعلق به کارگران، بنگاه‌های عمومی، مشارکت، سازمان‌های غیرانتفاعی، کسب و کار خانواده و مالکیت‌های فردی ساده که خدمات را به جامعه خود می‌پذیرند و برای بازسازی جامعه قطعی است که همه به صورت محلی محکم می‌شوند و شامل مالکیت ریشه‌ای، متعهد می‌شوند. او به دنبال یک شبکه گسترده ملی موسسات مالی جامعه‌محور و پاسخگو با بانک‌های همکار بصورت عمومی در هر دولت به همکاری می‌پردازند.

۳- تجدید نیروهای سوسیال دموکراسی

در کتاب برگشت به اشتغال کامل (۲۰۱۲) رابرت پولین استدلال می‌کند که اشتغال کامل به عنوان یک سیاست در ایالات متحده در دهه ۱۹۷۰ به دلایل اشتباه رها شده بود، و استدلال می‌کند که می‌توان آن را دوباره با وجود چالش‌های جدی سیاسی و اقتصادی در حال حاضر با آن مواجه است به دست آورد. پولین معتقد است که بزرگترین مانع ایجاد یک اقتصاد اشتغال محور سیاست‌های کامل سیاست‌گذاران است. او استدلال می‌کند برای پایان دادن به مخالفان نئولیبرال حاکم به اشتغال کامل نیاز است با استفاده از قدرت سیاسی حاکمان و اعمال قدرت و فشار بر وال استریته‌ها و نظام‌های سرمایه‌داری سرمایه را به سمت کار و اشتغال با ثبات منتقل کرد. در پایان، دستیابی به اشتغال کامل موضوع اراده سیاسی ایجاد و نهادینه کردن حق اساسی شغل مناسب و معقول خواهد بود.

در کتاب وفور (۲۰۱۰) ژولیت شور تغییر یک مدل اقتصادی محلی‌گرا براساس منابع جدید ثروت، فن‌آوری‌های بروز سبز، و روش‌های مختلف زندگی، از جمله تنزل از چرخه کار و تنوع بخشیدن به منابع درآمد خانوار را فرض می‌گیرد (برنل، ۱۳۹۳: ۵۶).

در همین حال، دیوید کورتن یک مدل مبتنی بر سازمان‌دهی برای رفع نیازهای انسان به عنوان اعضای جامعه در روی کره زمین را برای زندگی پیشنهاد می‌کند. در حالی که سیستم غالب فعلی سقوط می‌کند، او استدلال می‌کند، زیرا انسان نسبت به زندگی در حد و میزان تعریف ارزش هر فرد از آن پول می‌برد و برای به حداکثر رساندن بازده مالی خود طراحی زندگی خود را بازبینی می‌کند. برای کورتن، هدف طراحی مناسب یک سیستم اقتصادی با حفظ تعادل محیط زندگی بین مصرف کل انسان‌ها و ظرفیت احیا کننده زیست محیطی کره زمین در عین حال حفظ توزیع برابر ثروت واقعی و حمایت از دموکراسی بصورت ویژه بوده است. هدایت اصول روش زندگی، از منظر وی اقتصاد جهانی برای انسان‌ها باید به اقتصادهای بومی متکی به محیط زندگی و تا حد زیادی متکی به نقش انسان بازسازی شود. که در آن تصمیم‌گیری عمدتاً محلی است و هر اقتصاد زیست بومی به دنبال زندگی در ابزار اکوسیستم زیست بوم است. سطوح بالاتر سیستم در اطراف اصل کمک ساختاربندی خواهد شد و حامی تصمیم‌گیری عمدتاً محلی می‌باشد (Gustave, Ibid: 14). هدف طراحی مناسب یک سیستم اقتصادی با حفظ تعادل محیط زندگی بومی بین مصرف کل انسان و ظرفیت احیا کننده زیست کره زمین در حین حفظ توزیع برابر ثروت واقعی و حمایت از دموکراسی عمیق است (ساعی(ب)، پیشین: ۱۰۲).

پذیر و کاهش مداوم در ساخت و مالیات بر مصرف به درگیری در سطح عمیق‌تر با ساختار اصلی اقتصاد بازار درگیر می‌شوند. نویسندگان مرتبط با مدل‌ها که بر محیط زیست و رشد تمرکز می‌کنند عبارتند از هرمان دالی، تیم جکسون، پیتر ویکتور، ریچارد هینبرگ، خوان مارتینز-آلیر، ریچارد داوس وایت و سرژ لاتوش و بسیاری دیگر.

نظام جامعه محور- راه‌حل‌های تغییر مالکیت در

توسعه

مجموعه‌ای از روش‌ها که توسط آقای گار آلپروویتز و گاس اسپت، و همچنین دیوید اور و دیگران می‌باشد که عناصر بسیاری از روش‌ها که در این مقاله به آن اشاره شد را مورد ترکیب قرار می‌دهند و یک مدل کثرت‌گرا که در آن مالکیت در انواع موسسات براساس تمرکز ویژه بر روی جامعه محلی و یک چشم‌انداز قوی و مطمئن دموکراسی جامعه‌گرا به عنوان پایه و اساس لازم برای تجدید دمو-کراسی به طور کلان را پیشنهاد می‌دهند و بر آن تأکید می‌کنند (ادنیل، پیشین: ۹۵). چنین چشم‌اندازی توسعه بیشتری از انواع موسسات و نهادهای با مالکیت جدید، اعم از شرکت‌های متعلق به کارگران و کارمندان و دیگر جوامعی در زندگی اجتماعی را که در جامعه از موسسات مزیت نصیب‌شان می‌شود را در یک‌سو قرار می‌دهد و از سوی دیگر نهادهای دولتی، عمومی، منطقه‌ای و ملی را طرح‌ریزی و مورد نظر قرار می‌دهد. اینها در نهایت جایگزین نخبگان اقتصادی و سیاسی فعلی و مالکیت شرکت‌های بزرگ سرمایه خصوصی در مقیاس بزرگ می‌شوند.

برنامه‌ریزی اقتصادی مشارکتی (تعاونی) در توسعه

بسیاری از اندیشمندان (به ویژه مایکل آلبرت و رابین هانل) و دانشگاهیان بریتانیایی پت دوین و نظریه‌پرداز آمریکای لاتین مارتا هارنکر- استدلال کرده‌اند که یک جایگزین برای نیروهای بازار محور لازم است به عنوان ابزار هماهنگی جهت کنترل تصمیمات اقتصادی غیرمتمرکز در حالی که اجتناب از مشکلات اقتصادهای دستوری بسیار استبدادی به نظر می‌رسد. در چنین مدل‌های برنامه‌ریزی مشارکتی، تصمیم‌گیری‌های مصرف و سرمایه‌گذاری به طور رضایت‌بخشی توسط شهروندان از طریق فرایندهای تکرار شونده دمو-کراتیک اتخاذ می‌شود برنامه‌ریزی مشارکتی توسط آلبرت و هانل ساخته شده است.

اقتصاد محیط زیستی فراتر از رشد

مجموعه دیگری از طرح‌های تولید شده توسط متفکران سازگار با محیط زیست فکر بر محدودیت‌های زیست محیطی به رشد بی‌پایان و حتی با توجه به مصیبت‌های آب و هوا ضرورتی برای تغییر، حداقل در جهان توسعه‌یافته، به سمت بدون رشد (حالت پایدار) و یا اقتصادهای با رشد مهار شده تمرکز می‌کند. بسته به هدف نهایی، اینکه اقدامات پیش بسوی خوشبختی از مصرف منابع طبیعی و یا مدیریت ساخت جدا است با مکانیسم این مدل‌های زیست محیطی به طور گسترده‌ای متفاوت است، اعم از تنظیم دقیق ورودی و خروجی به تغییر دور از وابستگی به رشد اقتصادی برای دستیابی به اشتغال کامل، از بین بردن فقر و حفاظت از محیط زیست بسیار متفاوت و پیچیده می‌باشد. طرح‌های پیشنهادی از بهره‌وری منابع، انرژی‌های تجدید-

ضعیف جامعه را کاهش می‌دهند و چالش‌های افزایش تولید گازهای گلخانه‌ای (دی‌اکسیدکربن) مربوط به گرمایش جهانی و بحث محیط زیست که دغدغه کنونی کشورهای جهان می‌باشد را کاهش می‌دهند. تغییرات مالکیت به سبک دموکراتیک تعریف شده در این مدل کمک شایانی به تأمین مالی در کارکرد هر هفته می‌کند، این مدل به افراد جامعه اجازه داشتن وقت آزاد یا در معنی اوقات فراغت بیشتری را می‌دهد، که این مهم باعث ایجاد، توسعه و تقویت هر دو آزادی فردی و مشارکت دموکراتیک افراد جامعه می‌شود که این موضوع از منظر بزرگترین متفکران و نظریه‌پردازان مباحث توسعه پارامترهای مهم و اساسی توسعه می‌باشد به عبارتی اگر کشورهای در حال توسعه بر روی آزادی فردی و اجتماعی (مشارکتی) افراد جامعه به عنوان دو شاخصه مهم توسعه سرمایه‌گذاری بیشتری کنند خیزش سریعتری در مسیر توسعه بر خواهند داشت و این دو شاخص برای ثبات در مسیر توسعه در کشورهای توسعه‌یافته نیز بسیار مهم و حائز اهمیت خواهد بود. گاس اسپت چشم‌انداز مرتبط با مسیر توسعه را ارائه می‌دهد که در آن تعدادی از تحولات کلیدی حرکت به سوی اقتصاد سیاسی جدید را نگه می‌دارد.

لیست غیرجامع از سوالات مهم که نیاز به بیان در هر طرح جامع برای یک نظام توسعه دیگری دارد شامل:

الف) چگونه می‌توان حاکمیت جوامع بومی حفظ شود و در جهت همکاری در تعیین سرنوشت خود گسترش یابد؟

ب) چگونه می‌توان بطور نظام‌مند نیاز به خنثی‌سازی میراث آسیب بر جوامع رنگین پوست به لحاظ تاریخی را به شمار آورد؟

گار آلپروویتز یک مدل حفظ جامعه به نام «مشترک‌المنافع کثرت‌گرا» (پس از دهه ۱۹۷۰) واژه کثرت‌گرا برای تأکید بر توجه به اولویت و تأکید به تنوع دموکراتیک و آزادی فردی مورد توسعه قرار گرفته است و واژه «مشترک-المنافع» بر مرکزیت تعاونی‌های دولتی و نیمه‌دولتی جدید، ساختار جامعه و نهادهای بورسی حفظ ثروت در سطوح مختلف با در نظر گرفتن ثروت در مقیاس‌های متناوبی تأکید می‌کنند (به عبارتی شفاف‌تر یعنی هرکس در سطحی از ثروت که قرار دارد نوسان کمتری داشته باشد). روش در اولین و مهمترین سطح جوامع محلی و محله‌ها، سپس و در مرحله بعد در مقیاس منطقه‌ای بزرگتر، و در نهایت و مرحله آخر در سطح ملی به عنوان یک کل آغاز می‌شوند. با گذشت زمان، یک تغییر اساسی در مالکیت ثروت در سطح جامعه و در فرهنگ تعاونی بین اقشار مختلف جامعه به عنوان پایه‌ای قابل‌توجه از حمایت سیاست‌های منجر به برابری و توازن در میان اقشار مختلف جامعه طرح‌ریزی می‌شود. در این مدل برخی از شرکت‌های انتخابی کوچکتر بخش خصوصی و بنگاه‌های دانش بنیان و خلاق با تکنولوژی بالا به عنوان تعدادی از مؤسسات غیر-انتفاعی در مدل حفظ می‌شوند. برای شرکت‌های بسیار بزرگ نقش‌های جدید در اشکال جدید خدمات عمومی و به لحاظ ساختاری و اندازه در منطقه‌ای کوچک به مشارکت جامعه کارگر و در نتیجه جابجایی شرکت مقیاس بزرگ برای گسترش در یک بازه زمانی طرح‌ریزی می‌شود (Wilson, 2002: 24). ایجاد چنین بنگاه‌هایی همچنین به ثبات سیاسی و اقتصادی جوامع در انواع اشکال اعم از توسعه‌یافته و یا در حال توسعه کمک می‌کند، فشارهای جانبی رشد اقتصادی را در جوامع خصوصاً فشار بر قشر

۴- با تعامل آکادمی‌های متعهد، از یک‌سو، و سازمان دهندگان فعال و متفکران، از سوی دیگر، در یک فرایند مستمر با کار مشترک و نزدیک و توسعه مشترک در پیشبرد چنین کاری مهم که همانا توسعه متوازن است استفاده کرد؛

۵- با کمک به توسعه واقعی عناصری که به احتمال زیاد برای پیشرفت یا سازماندهی مجدد طراحی سیستم بعدی اصلاحی توسعه، در هر زمان و مکان برای سرمایه‌گذاری و کار با دیگران برای کمک به پرورش یک نسل در حال رشد از دانشمندان جوان که می‌توانند کار را به جلو پیش ببرند بیش از دهه‌های آینده مورد نیاز خواهد بود کمک کرد و برای پیشرفت سیستم‌های جدید و اصلاحی توسعه کمک ویژه کرد.

به سادگی از طریق تصویرسازی برای آیندگان تحت ایجاد انجمن‌های مسیر جدید توسعه، پرسش‌های مهمی که امیدواریم قادر باشند برای رسیدن به پاسخ کمک کنند موارد زیر هستند:

۱- چطور بهترین راه برای توسعه و استفاده از یک سیستم حمایتی دولتی و گسترش ریشه‌ای تعدادی از شرکت‌های کارگری متعلق به تعاونی‌ها با استراتژی‌های اقتصادی جامعه مرتبط است؛

۲- چگونگی سازماندهی مجدد سیستم مالی کشورها به دور از سودهای بانکی کلان و سیستم دولتی صد ساله تحت سلطه وال استریت‌ها به یک مدل کاملاً توسعه‌یافته دموکراتیک کنترل شده در شهرها و استان‌ها و ایالت‌ها و پس از آن سطح ملی؛

ج) چگونه گنجاندن رسمی در زندگی سیاسی و مدنی به سمت واقعی، برابری کنکرت و جامعه حرکت می‌کند؟

د) چگونه نظام تصور دیگری از کار مراقبت و نظارت از حسابداری رسمی اقتصادی را باز تصویر کرد؟

ه) یک سیستم غیرجنسی چگونه است؟

و) چه طرح‌های نظام‌مندی مسیر خارج از مقابله بیشتر و بیشتر با افراد جوان کشور را ارائه می‌دهد؟

اهداف اصلی

اهداف اصلی این سیستم و مسیر توسعه عبارتند از:

۱- با رخنه از طریق رسانه‌های ملی ساکت و تغییر گفتمان ملی در مورد آینده به دور از بحث‌های کوتاه فکرانه در مورد سیاست‌هایی که هیچ روند رو به زوال قابل توجهی که به آگاهی ختم شود را تغییر نمی‌دهند؛

۲- با تحریک بحث ملی در مورد اینکه چگونه به بهترین وجه حالت‌های مختلف ممکن یک سیستم کاملاً متفاوت بر اساس دموکراسی واقعی، برابری، پایداری زیست محیطی، یک سیاست خارجی جهانی صلح‌آمیز، و یک فرهنگ عمیق، جامعه تعاونی براساس عدم خشونت و احترام به تفاوت‌ها از نژاد، جنسیت و ترجیح جنسی گرفته تا دیگر عوامل مهم انسانی را بوجود آورد (Twinside.org)؛

۳- با تبلیغات برای بسیاری از حالت‌ها و روش‌های حاضر «سیستم بعدی توسعه» که در حال حاضر در بسیاری از بخش‌های ملی و سراسر جهان است توسعه‌یافته و تصفیه شده را مورد بحث قرار داد و از کلیه تحقیقات که در کشورهای مختلف در این خصوص انجام گرفته است بهره‌مکنش و برنامه‌ریزی شده برد؛

۳- چگونگی توسعه یک سیستم برنامه‌ریزی ملی و منطقه- ای مشارکتی غیرمتمرکز براساس گسترش و توجیه تم‌ها که هم اکنون در ارتباط با بیش از تلاش و کوشش توسعه ملی محلی «بودجه‌بندی مشارکتی» در سراسر جهان است؛

۴- چطور می‌توانیم تعریف کنیم که کدام صنایع لزوماً آنقدر بزرگ هستند که باید ناحیه‌ای شوند و یا به خدمات عمومی در هر سیستم منسجم تبدیل شوند؛

۵- چگونه به خارج از کشورهای اساساً محافظ ساختار قانون اساسی قرن هجدهم حرکت کنیم تا به مشارکت بسیار بیشتر و نمایندگی دموکراتیک برسیم و این سیستم را به تصمیم‌گیری در سطح منطقه‌ای غیرمتمرکز تبدیل کنیم (Gulnan, 2015: 143).

نتیجه‌گیری

یک لیست گسترده از سوالات تحقیق انتقادی در فرایند توسعه‌یافته بودن از طریق مشاوره عمیق با بسیاری از فعالان اجتماعی و سیاسی بوجود آمده است که در حال حاضر در مورد این مسائل کار می‌کنند که ذهن همه را درگیر خود کرده است.

در میان چیزهای دیگر، ما نیز امیدواریم که مدلی را برای ارائه راهکارهایی در مسیر توسعه ارائه دهیم که شاید مفید فایده قرار گیرند همانند:

۱- یک مدل به طور کامل بیان می‌کند چگونه یک شهر ممکن است امروز براساس نهادهای جدید، استراتژی‌ها و اصول جدید دوباره سازماندهی شوند.

۲- یک مدل کاملاً بند به بند از اینکه چگونه یک دولت ممکن است امروز براساس نهادهای جدید، استراتژی‌ها و اصول جدید دوباره سازمان دهی شود راهکار می‌دهد.

ما انتظار داریم تا با، یادگیری از، مشورت با و کمک به فعالان و شهروندان دیگر که مایل به همکاری با مدل‌های جایگزین هستند کار کنیم با توجه به توسعه سازمان خاص و استراتژی‌های دیگر است که می‌تواند هم با مشکلات فعلی سروکار داشته باشد و هم در مسیر یک سیستم بعدی توسعه زنده و معنی‌دار حرکت کند. اگر طرح‌های جدید نظام‌مند در حال رفتن به سمت زندگی سیاسی و اقتصادی ما هستند، باید مطمئن شویم که نه تنها فضاهای جدید برای بحث باز می‌کنند، بلکه ممکن است به طور مداوم درباره فعالان و سازمان دهندگان محیط‌های کار در خطوط مقدم پیاده‌سازی اطلاعات کنند و برای آنها راهکارهای جدیدی ارائه دهند. به طور همزمان و درکار با دیگران، موارد آموزشی و محصولات چند رسانه‌ای برای تلویزیون و اینترنت را توسعه می‌دهیم که می‌تواند مسیری برای

جامعه، و دیگر گروه‌های فعال و افراد مطلع شود (Pfeiffer, edu).

۳- ارتباطات و پیاده سازی

تقریباً هر کسی که در مورد مسائل عمومی توسعه کار می‌کند می‌تواند به گزارشات و تلاش مرتبط که به خوبی طراحی شده‌اند و به خوبی مدیریت شده‌اند، و در عین حال تأثیر نسبتاً کمی داشته‌اند اشاره کند. ظرفیت ارتباطات قوی و تعهد به یک استراتژی درازمدت اجرایی شاید مهم‌ترین عناصر موفقیت باشد، و ما انتظار داریم به منابع قابل توجهی برای حصول اطمینان از انتشار، گفتگو و بحث اختصاص یابد. هر چند لزوماً تمرکز اصلی این پروژه روی کشورهای در حال توسعه خصوصاً ایران خواهد بود، مهم است تا به دیدگاه‌های دیگری در زمینه بین‌المللی توجه کنیم. بسیاری از مشکلات با بعد جهانی روبرو هستند، و چیزهای زیادی برای یادگیری از تحولات و نوآوری در خارج از کشور وجود دارد. مفاد برنامه کاری تحقیقات اولیه ما تا حد زیادی از طریق یک روند مشورتی در عمق و تعامل گسترده با مردم مشغول به کار در زمینه‌های مختلف و در مورد مسائل مختلف خواهد بود. در پایان این روند نیز امیدواریم که مفاد کار را توسعه دهیم به خصوص برای ترجمه چنین کاری به گزینه‌های مستحکمی برای اقدام جامعه، هم منابع چاپی و آنلاین نیاز داریم. همچنین انتظار داریم در دوره‌های آموزشی برای کار در جامعه، دولت، منطقه، و در سطح ملی هر کس می‌تواند با ما همکاری کند.

مباحثه و عمل بسیار گسترده‌تر در جهت «سیستم بعدی اصلاحی توسعه باز کند» هدف ما قرار دادن موضوع در نقشه ملی از طریق استراتژی‌های مختلف است، از جمله: ۱- ایجاد یک بیانیه کلی برای اصلاح روند توسعه در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته و مخالفت علنی با نظام سرمایه‌داری و نفی آن به عنوان یک ساختار شکست خورده در مسیر توسعه و توسعه‌یافتگی و انتشار دستاوردها به صورت یک بیانیه مدون؛

۲- مجموعه منتشر شده گسترده‌ای از کنفرانس‌ها طرفداران دیدگاه‌های مختلف گسترده تغییر نظام‌مند را گرد هم آورد تا وضعیت فعلی اندیشه را نشان دهد، و به تعریف کار رایج در مسیر توسعه کمک کند؛ ۳- تولیدات منظم ویدئویی و اینترنتی برای ایجاد یک تفکر همه‌جانبه برای اصلاح نظام توسعه در دنیا (اسوالدو، ۱۳۸۴: ۸۴).

سه عنصر مرتبط این پروژه عبارتند از:

۱- تحقیق و ظرفیت‌های تحلیلی

پژوهش قوی و ظرفیت‌های تحلیلی برای تولید و مدل‌های سیستم مناسب و مطلع و عناصر مدل مورد نیاز است. طراحی براساس کار در بسیاری از نقاط کشور و در خارج از کشور انجام می‌شود، برای تولید گزارش‌های مکرر در مورد طرح‌های خاص و بخش‌های جزئی طرح‌های عناصر بزرگتر سیستمیک همکاری خواهیم کرد تا در فواصل منظم در طول راه منتشر شود.

۲- فعال و اشتغال

توسعه مدل‌های سیستم جایگزین به وضوح باید توسط دانش و تجربه از یک ارائه وسیع محیط زیستی، نیروی کار،

9- [www. twinside. org. sg/trade](http://www.twinside.org.sg/trade).

10- [www. pfeiffer. edu/iridenes/dss/Weber/BUREAU. HTML](http://www.pfeiffer.edu/iridenes/dss/Weber/BUREAU.HTML)

فهرست منابع

فارسی:

- ۱- اسوالدو، دریورو (۱۳۸۴)، **افسانه توسعه**، مترجم: عبداله‌زاده، محمود، تهران: نشر اختران.
- ۲- اونیل، مایکل (۱۳۸۶)، **مبانی سیاست تطبیقی**، مترجم: میرترابی، سعید، تهران: نشر قومس.
- ۳- باران، پل الف (۱۳۵۹)، **اقتصاد سیاسی رشد**، مترجم: کاوه آزادمنش، تهران: انتشارات خوارزمی.
- ۴- برنل، پیتر (۱۳۹۳)، **مسائل جهان سوم**، مترجم: ساعی، احمد و میرترابی، سعید، تهران: انتشارات قومس.
- ۵- ساعی(الف)، احمد (۱۳۹۳)، **توسعه نیافتگی در دوران پساستعماری**، تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- ۶- ساعی(ب)، احمد (۱۳۹۵)، **اقتصاد سیاسی توسعه نیافتگی**، تهران: انتشارات قومس.
- ۷- کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰)، **عصر اطلاعات ظهور شبکه**، مترجم: پایا، علی و دیگران، تهران: انتشارات طرح نو.
- ۸- هتته، بژورن (۱۳۹۲)، **تئوری توسعه و سه جهان**، مترجم: موثقی، احمد، تهران: انتشارات قومس.

لاتین:

- 1- Addison, T (2003). *From Conflict to Recovery in Africa*. Oxford: Oxford University Press for UNU-Wider.
- 2- Alperovitz, Gar (2015). *New Political-economic Possibilities for the 21th Century, the next system project*.
- 3- Dicken, Pound (2003). *Global Shift: Reshaping the Global Economic Map in the 21st Century*, Clear overview of the emergence of a global economy, with good section on the Newly Industrializing.
- 4- Gustave, james (2015). *New economic Possibilities for the 21th Century, the next system project*.
- 5- Gulnan, joe (2015). *New Political Possibilities for the 21th Century, the next system project*.
- 6- Wilson, Peter (2002). *Role of Economic Factor in International Relations* (London Routledge).
- 7- World Bank (1980). *World Development Report*.
- 8- World Bank (2006). *World Development Indicators*.